

מעדני כתב

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת בלק תשפ"א שנה שנייה גליון 94

בענין נקדע חוט של ציצית אם חוזר ומברך על הציצית כשתקנו

ועכ"פ מטעמא קמא נראה דיכול לברך משום דכיון שלא היה ראוי לקיים מצוותו הוי כנכנס לבית הכסא שחוזר ומברך על התפילין.

מי שהשאל טלית של ציצית לחבירו שיוכל לקיים מצות ציצית האם כשמחזירו חוזר ומברך

וכעין זה נראה לכאורה בהשאל ציצית לחבירו והקנה לו כדי שיוכל לקיים בו מצות ציצית ואח"כ החזירו לו, ולכאורה צריך לחזור ולברך, שהרי כשהקנה לחבירו אינו יכול לקיים מצות ציצית שהרי הוא טלית שאולה, אמנם בזה היה אפשר ע"פ מש"כ המג"א סימן י"ד סק"ז שכתב לענין טלית שאולה שיוכל לברך עליה דמקיים בו מצוה כאינו מצווה ועושה, [וכן הוא בתוס' חולין דף ק"י ע"ב] א"כ אינו חשיב היסח הדעת דגם כשהיתה טליתו שאולה אכתי יכול לקיים בו מצוות ציצית כאינו מצווה ועושה, וע"ש.

ויעוין עמק ברכה ציצית סימן י"א שדן בזה, וכתב דאף לפי המג"א דבטלית שאולה יכול לקיים בו מצוות ציצית כאינו מצווה ועושה, זה אינו אלא לענין הטלית גרידא, אם הטלית בה ציצית משלו, אבל אם גם חוטי הציצית שאולים אין בזה מצוה כלל, כיון דהציצית פסולים דבעינן ועשו להם משלהם וא"כ נמצא דבזמן שהקנה טליתו לחבירו לא יוכל לקיים מצוות ציצית בהטלית כיון שהציצית אינם שלו, יעו"ש.

אכן למשנ"ת דהמתקן ציציותיו בטליתו אינו חוזר ומברך דאינו דומה למחליף טליתו שמברך משום דהתם מתחייב בציצית מחדש משא"כ במתקן ציציותיו הרי לא נתחייב מחדש א"כ הכי נמי אע"פ שהחוטם אינם שלו אבל הבגד הרי יכול לקיים בו מצוות ציצית אע"פ שהוא שאול א"כ לא חשיב היסח הדעת במה שנתן טליתו לחבירו.

אמנם באמת הוא קושיית הרעק"א בגליון המג"א סימן י"ד שכתב דבזמן טלית מצויצת של חבירו שלא מדעתו מברך עליה כמו שמברך על מ"ע שהז"ג, והקשה ברעק"א דאכתי הציצית שאולים ואינו יכול לקיים בהם מצוות ציצית ונשאר בצ"ע, ויעוין בתהלה לדוד שם שכתב דע"כ גם בציצית שאולים מקיים מצוות ציצית, וכן באתרוג שאול יקיים מ"ע דלולב אבל לא יקיים חיובו. אבל הוא מילתא דתמיהה, ועכ"פ במג"א ובתוס' בחולין דף ק"י כתבו שיוכל לקיים מצוות ציצית בציצית שאולים בטלית שאולה שכל שאין הטלית שלו סגי בציצית שאולים לקיים בו מצוות ציצית.

בדין אמאי לא הוזהרו בהגעלת כלי סיחון ועוין

ובדין הותר בלוע של יין נסך בשלל של ז' עממין כשנכנסו לארץ כמו שהותר קתלי דחזירי

ואם כן לדעת הרמב"ם תיקשי קושיית הרמב"ן אמאי לא הוזהר על הגעלת כלים גם במלחמת סיחון ועוין, דבאופן שיש לו מה לאכול לא התיר להם דברים האסורים, ואמאי לא הוזהרו בהגעלת כלי סיחון ועוין.

ובתשובות רדב"ז (ח"ו ב' אלפים ר"ה) תירץ דרך בשלל שאר אומות ס"ל להרמב"ם דלא הותר אלא בשעת מלחמה וכשאין לו מה לאכול, אבל בשלל כנענים מודה הרמב"ם דמותר אפילו שלא בשעת מלחמה וגם כשיש לו מה לאכול, [ובזה מיושב הקושיא על הר"מ מגמ' חולין ד"י]. דמבואר דמותר בכל גווני. ולמד זאת מהא דשלל כנענים הותר לעולם, א"כ שאר אומות הותר לכה"פ בשעת מלחמה, ולפי"ז גם להרמב"ם י"ל כתיורין הרמב"ן הנ"ל דבכלי סיחון ועוין לא הוצרכו להגעיל כליהם.

אמנם צ"ע אמאי לא הוזהרו על הגעלת כלים רק במלחמת מדין, הא מיד אחר מתן תורה היו צריכים להגעיל כליהם, שהיו כליהם בלועים במאכלות אסורות, ובאמת במ"ב סימן תצ"ד כתב דזה הטעם של אכילת מאכלי חלב בשבועות שמאחר ולמולי עלמא בשבת נתנה תורה ולא יכלו לבשל בכליהם שהיה בלוע במאכלות אסורות שאכלו קודם מתן תורה יעו"ש, וע"ש.

יבואר אמאי לא הוצרכו להגעיל כליהם מבליעת יין נסך

אמנם צ"ב בדברי הרמב"ן שהרי כתב בפרשת ואתחנן לחלוק על הר"מ שהתיר יין נסך שלהם, ותמה דהא קרא כתיב שקץ תשקצו ותעב תתעבבו כי חרם הוא, ולדבריו

נשאלתי במי שנקרע חוט הציצית שלו ותיקנו אם צריך לברך שנית על הציצית.

הנה מי שפשט תפלו ונכנס לבית הכסא באופן שלא יכול לקיים המצוה בבית הכסא כתב הרמ"א בדעת הטור שחוזר ומברך וא"כ אפשר שכל שנפסלו הציצית ואינם ראויים למצוה הרי זה כמו שפשט התפילין במקום שאינו ראוי למצוה שחוזר ומברך. **ואפשר** דהתם הגביר אינו ראוי למצוה והכאה גבירא ראוי למצוה אלא דהתפצא אינו ראוי למצוה ואפשר דבזה שאני ולא חשיב היסח הדעת בפשיטתו.

אלא דאיכא טעמא אחרת לחייבו דהוי כמחליף הציצית שמברך שנית והכא הרי הציצית הראשונה נפסלה ועל הציצית שהטיל מחדש לא בירך ולהכי חוזר ומברך.

אלא דלא דמי למחליף ציצית שחוזר ומברך דהנה במ"ב סימן תרל"ט ס"ק מ"ח כתב לענין היצא מסוכה לסוכה דדעת המג"א שצריך לחזור ולברך דהליכה הוי הפסק כמו שינוי מקום בסעודה, וכתב במ"ב שם שהאחרונים פליגי בזה וס"ל דאינו חשבו הפסק, וכתב בשער הציון שם זו"ל ועיין בספר בית מאיר דכתב גם כן, דמה שנה סוכה זו או אחרת, כל שלא הסיר דעתו מלאכול אין צריך לברך שנית, ואינו דומה להא דסימן ח', דהתם כל טלית מצוה בפני עצמה היא, אבל הכא אטו אכילת הסוכה שנה מצוה בפני עצמו היא, ואינו דומה אלא לברכת המוציא דסימן קע"ח דמבואר שם בבית יוסף דאפילו הלך לבית הכנסת לא הוי הפסק, עכ"ל.

וכונתו דאע"פ שמי שלבש טלית אחרת מברך שנית על הציצית היינו טעמא משום דאיכא מחייב חדש שלא נתחייב בו אבל בסוכה שלא נתחייב מחדש בסוכה זו אלא שמקיים מצוותו שנתחייב בה מכבר בסוכה אחרת להכי אינו חוזר ומברך, וסיים בשער הציון שם ומשמע דלדידיה אפילו לא היה דעתו בשעת ברכה לכתחלה לזה גם כן אין צריך לברך, מיהו כיון דאיכא דעות גם כן, אין כדאי לצאת באמצע סעודה, עכ"ל.

ולדידהו נראה פשוט שהמחליף מוזהר בפתחו אינו חוזר ומברך דדמי למחליף סוכה לקיים מצוותו שאינו חוזר ומברך וכ"כ בספר חוט שני - מוזהר אמנם בהלכות מוזהר למדן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב בשם ספר מעורר ישנים שחוזר ומברך.

וא"כ במחליף החוטם אינו חוזר ומברך להני פוסקים דס"ל דבהולך מסוכה לסוכה אינו מברך.

ברמב"ן בפרשת מטות כתב בטעמא דלא הוזהרו בהגעלת כלי סיחון ועוין כמו שהוזהרו בהגעלת כלי מדיון, משום דסיחון ועוין מלכי האמורי הם וארצם מנחלת ישראל היא, והותר להם אפילו קתלי דחזירי כדאינתא בפרק קמא דחולין דף י"ז ע"א, משא"כ מדיון לא היה משלהם ולא לקחו את ארצם, רק לנקום נקמתם הרגו ולקחו שללם, בזה לא הותר להם קתלי דחזירי, ולהכי הוצרך להזהירם על הגעלת כלים.

והנה הרמב"ן לשיטתו בפרשת ואתחנן דס"ל דהותר כל שללם של הגויים של ז' עממין ואינו אלא בארץ כנען בלבד, אבל הר"מ בריש פ"ח ממלכים כתב דהוא היתר בכל חלוצי צבא ורק אם אין לו מה יאכל הותר להם, וכמש"כ שם זו"ל חלוצי צבא כשיכנסו בגבול העכו"ם, ויכבשו וישבו מהן, מותר להן לאכול נבילות וטריפות ובשר חזיר וכיצא בו, אם ירעב ולא ימצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים. וכן שו"ת יין נסך. מפי השמועה למדן ובתים מלאים כל טוב אפילו ערפי חזירים וכיוצא בו, עכ"ל, ובהלכה ב' שם כתב דכן הותר לבעול אשה בגיותה, ומבואר דס"ל להרמב"ם דמה שהותר להם קתלי דחזירי הוא כמו שהתיר להם יפת תואר, ותרווייהו לא הותר להם אלא כשצריך להם, ובכל מלחמה שיעשה.

והרמב"ן בפרשת ואתחנן חולק בזה, וכתב דאין זה היתר בשביל רעבון, אלא שהתורה התירה שלל העכו"ם, אך לא כל עכו"ם אלא שלל של גויי הארץ שנשבע לאבותינו לתת לנו, ע"כ.

נערך משיעורים שנמסרו בבית המדרש זכרון שניאור. בישיבת עמק התורה בראשות הרב וינברגר. בישיבת בית מדרש גבוה. בליל שבת בבית המדרש קולומבוס. במוצאי שבת בבית המדרש בוסקייט. - ליקוואוד ארה"ב - פ' חוקת תשפ"א. בישיבת דעת משה יום ד' פ' בלק.

תגובות ולעניני הגליון ניתן להשאיר הודעה בתא קולי טל' 03-6761305 שלוחה # 53702 וכן במייל 3126877@gmail.com

צ"ב אמאי לא הוצרכו להגעיל כלי סיוחון ועוגו משום בליעת יין נסך שהיה בלוע בכליהם, ועמד בזה בכלי חמדה פרשת ואתחנן אות ג'.

והנראה בזה דהא דשאני י"ג משאר מאכלות אסורות היינו טעמא משום התעוב של הע"ז שבו שצריך לאבדו מן העולם ואסור להחזיקו בביתו וכלשונו של הרמב"ן בפרשת ואתחנן וז"ל והנה הותרו להן כל האיסורין וזלתי אסור ע"ז, כמו שיבאר עוד (להלן ז' כה) לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת להן וגו', ולכן יזכיר כאן בפרשה שאחרי כן (להלן ז' ה) **מזבחותיהם תתצו וגו', לאבד ע"ז ומשמשיה**, ושאר כל הנמצא בארץ מותר, עכ"ל, ונראה מדבריו שהוא מדין איבוד ע"ז מן העולם ואם כן י"ל דהא אינו אלא כשהוא בעין אבל בבלוע אין צריך לבערו, דבלוע הרי הוא כמבוער, ואינו אסור רק משום איסורי מאכלות שבו, וזה הותר במלחמת סיוחון ועוגו כמו שהותרו אפי' קתלי דחזירי, והעירני לזה ידידי הגאון ר' אברהם לנדא שליט"א.

יבואר דאין חיוב תשבייתו על הבלוע ואין חיוב שריפה על הבלוע

וכמו סברא זו כתב הרעק"א בתשובה י"ט לעניין חמץ שנבלע בפסח בכלי, שאי"צ לבערו מן העולם ולהגעילו דכל שהוא בלוע בכלי ה"ז כמבוער ועל הבלוע לא נצטוו בתשבייתו שכל הבלוע הרי הוא כמבוער מן העולם.

וכמו כן כתב בעמודי אור סימן נ"א ליישב מה דמבואר בזבחים דצ"ז, דהא דקדשים שבלעו קדשים פסולים דאסור באכילה מקרא דיקדש להיות כמותו, והקשו בגמ' דליתי עשה ולדחי ל"ת, ותרצו בגמ' דאין עדל"ת שבמקדש, ועוד דאיכא עשה ול"ת, דיקדש עשה הוא, והקשה בעמודי אור דהא קדשים פסולים מצוותם בשריפה, וא"כ משום מצות שריפה לא יוכל עשה של אכילת קדשים לדחות מצות שריפת קדשים פסולים דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה, ובחזו"א זבחים קמא סימן ל"ו סק"ב כתב דבקדשים הבלועים ליכא מצות שריפת קדשים ולא נצטוו בשריפה אלא על ממשות קדשים והוא כמשנ"ת דחיוב ביעור אינו אלא על הבעין אבל הבלוע הרי הוא כמבוער ולא נצטוו עליו לבערו ולשרפו.

ועדיין יש להעיר דהא בכלים יש בליעות מבשר או מחלב וא"כ יצטרך להגעילם, דבזה האיסור יהי ביד ישראל, שהישראל יבשל בשר בחלב, וליכא בזה התירא דקתלי דחזירי, ואמאי לא הוזהרו בסיוחון ועוגו על הגעלת כלים משום כלים הבלועים מבשר או מחלב. והניחא למ"ז בגמ' חולין דף י"ז דשלל דידן נמי מותר, דה"נ דשריא אפי' אם הוא בשר בחלב של ישראל, אבל למ"ד שלא הותר אלא שלל נכרים דווקא מ"ט לא נצטוו בהגעלת כליהם משום שלא יכשלו בבישול בשר בחלב ואכילתם.

ואפשר דעל הבלוע לא אסרו לבשל בשר בחלב ולא אסרו אלא בשר בחלב בעין לבשלו ואז נאסר גם בליעות שבכלים אבל כל שאינו אלא בלוע אינו נאסר בבישולו מן התורה, (וע"ז בפמ"ג בפתחה להלכות ב"ז שנסתפק בזה).

יבואר אם בדבר הנאסר לבן נח מותר בשבע שכבשו ודינא דבלוע של אבר מן

החי לבן נח

והנה במנח"ח מצוה תקכ"ז בסופו חידש בדבר הנאסר לב"נ לא הותר משום קתלי דחזירי, והקשה דא"כ אמאי לא הוצרכו להגעיל כלי סיוחון ועוגו משום אבר מן

בעניין המקנה טליתו לחבירו ואינו מתכוון לקנותו אם קונהו בחצר או בדעת אחרת מקנה

החי, ותרין דהעכו"ם לא הוזהרו על הבלוע והטעם, וא"כ שפיר לא הוצרכו להגעיל משום אבר מן החי דבליעתם נמי שריא לבני נח.

אמנם בתשובות חת"ס יו"ד סצ"ד מבואר דהעכו"ם מוזהרים על בליעת אבר מן החי שכתב בשם גדול אחד שאסר החמאה שפרחה לתוכה תרנגולת בעודה רותחת אפילו לנכרים ולא משום דאסור בהנאה דבשר עוף בחלב מותר בהנאה אלא משום בליעת אבר מן החי יעו"ש, ולדידי' ע"כ איכא התירא דקתלי דחזירי גם בדבר הנאסר לעכו"ם, וכ"כ בתשובות סי"ט יעו"ש.

יבואר דאי אפשר להביא ראיה ממה שאברהם אבינו האכיל המלאכים חלב שחלב מותר משום שהוא קודם מתן תורה

ולכא"ו יש להביא ראיה משמ"ק בבבב"ק (דף ו' דבן נח לא הוזהרו על יוצא מאמ"ה, שכתב דאין להביא ראיה דחלב מותר באכילה מהא דאברהם נתן לאורחים חלב, משום דאברהם חשב דב"נ היו, ולא הוזהרו בזה, ולכאורה הא ס"ד דחלב אסירא לחד טעמא הוא משום אבר מן החי, וב"נ הוזהרו על אבמ"ה, ועכ"ל דס"ל להשטמ"ק דהא דס"ד לאסור חלב משום אבמ"ה אינו אלא משום יוצא מאמ"ה, דהא אי"ז לא אבר ולא בשר, ורק משום יוצא מאמ"ה ס"ד דאסור, ועל איסור זה כתב דאין ראיה מאברהם דשרי, ומשום דחשב שהם ב"נ, וב"נ לא הוזהרו על איסור יוצא, והא ליכא למימר דאברהם הביא להם חלב שחוטא דהא אמרו דהוי בשר בחלב, וחלב שחוטא אינו אסור משום בשר בחלב, אמנם בפשוטו אפשר דמונת השטמ"ק להקשות להאי טעמא דאמרו בגמ' דחלב הוי צריך להיות אסור משום דם, וע"ז תירין דרך משום שחשב שהם ב"נ הביא להם חלב, דעל איסור דם ודאי דלא הוזהרו, ויעיין בפלתי ספ"א סוף סק"ז.

ובקה"י בחולין סל"ג הביא ראיה מקושיית הראשונים בסוף פרק כל הבשר בהא דאסרו גבינות העכו"ם משום שמעמידן אותן בעור קיבת נבילה, והקשו הראשונים אמאי הגבינות אסורים בהחלט הא אפשר למטעמי' לקפילא ארמאי, ואי לא טעים טעמא דנבילה שריא, והביא דשמע להקשות מהגאב"ד דסלונים מהרי"ל פ"י זצ"ל הא הקיבה היא מהבני מעיים, ובגמ' בחולין דף ל"ג א' איתא דאין מזמנים נכרי על בני מעיים, דכל זמן שמפרסת הרי היא כחיה לגבי נכרי, והבני מעיים שנחתכו ממנה בשחיטה הן כמאן דמנחא בדיקולא והוי' אבר מן החי, והא כן היכי אפשר למטעמיה לקפילא ארמאי הא איכא ביה גם טעם של אבר מן החי דאסור לב"נ, וכתב דמוכח מהראשונים דב"נ אינו מוזהר אלא על ממשות של אמ"ה אבל על טעמו אינו מוזהר.

והנה במשך חכמה בפרשת ואתחנן עה"פ ובתים מלאים כל טוב כתב דהא דכתיב בפסוק אח"כ השמר לך פן תשכח הוא להורות דאף דהותר קתלי דחזירי מ"מ יש כאן סכנת טמטום הלב במאכלות אסורות, והנה למש"כ הרמב"ם דהוי התירא כיפת תואר מוכן אמאי איכא טמטום הלב אע"פ שהותר, וכמו ביפת תואר שאמרו חז"ל שלבסוף נעשה כן סורר ומורה, אבל לדעת הרמב"ן דס"ל שהתורה התירה שלל ז' עממין לגמרי, יש לעיין אם יש באכילת מאכלות אלו טמטום הלב, דלכאורה מאחר ועל שלל העכו"ם לא נצטוו באיסורם אמאי יהא בזה טמטום הלב, ואפשר דהמציאות של אלו המאכלים מטמטמים לבו של אדם, וצ"ע.

בחצר שהרי היה בחצירו קודם שקנה החצר, וא"כ י"ל דהכי נמי כל שכשנכנס לחצירו לא קנהו שוב אין יכול לקנותו בקנין חצר, וא"כ האכא כשרצה המקנה להקנותו הרי הוא כבר בחצירו, ואין יכול לקנותו בחצר.

ואע"פ שהוציא מחצירו לבהכ"נ, וא"כ כשיחזירו שוב לביתו יוכל לקנותו בחצר, אבל הרי זה היה כל הזמן בידו, שהרי מתעטף בו ואחר כך מכניסו לתיק הטלית, ונמצא שלא יצא מעולם מחצירו.

אלא שהתורה גיטין (סי' קל"ט ס"ק ד') והרעק"א בתשובה (סי' רכ"ב אות כ"ג) חידשו דבקנין יד בעינן שכל החפץ יהי מונח בתוך היד, וכן בקנין חצר כל שלא נמצא לגמרי בחצירו אינו נקנה בחצר אלא בהגבהה, ומשו"ה נהגים למעשה שהמגרש את

דהתירא הוא משום חלוצי צבא שבשעת רעבון התירו להם ולהכי ל"ש שלל דידהו ול"ש שלל נכרים. אבל לתירין בתרא דלא הותר אלא שלל נכרים בזה נראה דהותר שלל של כענינים דדעת הרמב"ן ולא שייך להתירא דשעת רעבון אלא דהתירא הוא לגמרי ובקושיית הגמ' אכתי לא ידענא דהתירא הוא דווקא לחלוצי צבא ורק בתירוצא דהש"ס דלא הותר אלא ב' שכבשו אבל אח"כ אסור מוכח דהוא היתר רק משום מלחמה ושעת רעבון, והר"מ שפסק כתירוצא קמא לא קשיא לדידה מדי.

וברעק"א במערכה ט' ובחת"ס בחדושי חולין כתבו דהר"מ פסק כלישנא בתרא דלא הותר אלא שלל דידהו ולדבריהם נמי ניחא ס"ד דהש"ס דהוי ס"ל דהכל הותר וא"כ אינו היתר רק לחלוצי צבא ורק בתירין נתחדש דלא הותר רק שלל דידהו וזה היתר של חלוצי צבא. אבל יקשה דהר"מ לא פסק כלישנא בתרא וכמש"כ המנח"ח וכן יקשה מסברא דאי התירא הוא משום חלוצי צבא מ"ש שלל דידהו משלל דידו, ולדברי העמק דבר נראה לומר דבס"ד הוי' דהוא היתר לכל וכשתירצו דלאחר מכן אסור מבואר דאינו היתר אלא בשבע שכבשו וע"כ דהוא היתר רק לחלוצי צבא, וכמשנ"ת וצ"ע.

ונראה דגם הרמב"ן שלא השיג עליו מהש"ס כקושיית המנח"ח משום דגם הרמב"ן הוי ס"ל דלאהי תירוצא דהותר גם שלל דידהו שפיר נראה כהר"מ אלא דלא ס"ל כהאי תירוצא. וצ"ע.

א"ו ל"ב בשו"ת חתם סופר יורה דעה סימן צד עובדא ידענא בפ"פ דמין פרח תרנגולת לתוך קלחת חמאה רותחת על האש ומתה בתוכו והורה גאון א' ומהולל מאוד שאסור החמאה אפי' לגוים ושפכוהו בחצו' ולבסוף הוכיחוהו דבשר עוף בחלב מותר בהנאה ובתוך כדי דבור השיב הגאון זצ"ל דהא"נ בהנאה מותרת ולמוכרה לגוי אסורה משום בליעת אבר מן החי דאסור לבן נח והיה נראה לעי' דתתלת ההוראה לא ה' מטעם אבר מה"ח וכשגגה יצאה מלפני שליט אף לא יאונה לצדיק כל און הומין לו הש"ת תירוצו לשוניה מפיסופא מ"מ נלמד דגם בחי שייך פליטה, עכ"ל.

והנה על הרמב"ם הקשה במנח"ח מצוה תקכ"ז מגמ' חולין ד"ז. שנסתפק ר' ירמיה אם אברי בשר נחירה שנכנסו לארץ נאסרו והקשו בגמ' שם הא אפילו קתלי דחזירי שריא ולדעת הר"מ שלא הותר אלא לחלוצי צבא מאי קושיא הא שפיר נסתפק ר"י לאחרים ושלא בשעת מלחמה. וכתב דקושיא זו הקשה בפרשת דרכים בדרך הקודש ריש דרוש השמיני.

עוד העיר במנח"ח על הר"מ שניראה מדבריו שגם שלל ישראל שרי והרי איכא בזה תרי לישני בגמ' אי שריא נמי שלל של ישראל וכתב במנח"ח דהא דגמ' כגירסת התוס' שם דתירוצו בתרא מספקא ל' אי שריא נמי שלל דידהו ולתירוצו קמא פשיטא ליה דשריא ולהכי פסק כתירוצו קמא, עיי"ש.

ולדבריו נראה שפיר נמי קושייתו הגדולה על הר"מ מהגמ' דהנה בהעמק דבר פרשת ואתחנן כתב דב' תירוצי הגמ' נחלקו בהתירא דבתים מלאים כל טוב דלתירוצו קמא דשלל דידהו נמי שריא ע"כ

אשתו מקפלת את הגט לקיפולים ומניחים את כל הגט בתוך ידה של האשה, שכל שלא נמצא לגמרי בחצירו אינו נקנה בחצר אלא בהגבהה, וא"כ הרי נמצא שיצא מחצירו, שהרי לא היה כל הטלית בתוך ידו, וא"כ שפיר קונה בחצר כשיכנס לביתו אחר ביאתו מבית הכנסת.

וברעק"א (מערכה ה' אות ז') הוכיח כן, דאי נימא דקנין יד הוא גם מה שיוצא מחוץ לידה, א"כ כל קנין יד הוא הגבהה, אלא ע"כ דקנין יד הוא רק מה שבתוך ידה, ומה שיוצא מחוץ לידה אינו קנין יד אלא קנין הגבהה.

אך יש לדחות, דלפמשי"כ בתוס' בכמה דוכתי דקנין הגבהה מהני גם באדיה אדווי או בפיל שקופץ, א"כ אפשר דגם מה שמוחוץ ליד הוא קונה בקנין יד, והגבהה אצטרך להיכא שאינו בידו כלל אלא הגביהו כפיל בחבילי זמורות או באדיה אדווי שהגביהו באוויר, ובוה אינו קונה אלא בקנין הגבהה.

יבואר לכאן כמה ראיות דבקנין יד לא בעינן שכל החפץ יהי בתוך היד

ולכאן יש להביא ראיה שקנין יד מהני גם מה שיוצא מידו, דהנה בגמ' בקדושין כו. אמרו דקרקע כל שהוא מהני לקנות ע"ג מטלטלין בקנין אגב, ומספקא לן שם בגמ' אי בעינן צבורים, ואיתא התם להביא ראיה דאי"צ צבורין מדאמרין קרקע כל שהוא מהני לקנות אגבה מטלטלין, ובקרקע כל שהוא א"א להניח כלום, ומשני דאפשר להניח בה מחט, ומקשינן איכפל תנא לאשמועינן מחט, ומשני שהניח ע"ג המחט מרגלית, ולכאורה צ"ב אמאי בעינן למחט והמרגלית עליה הרי אפשר לומר שהמרגלית עצמה מונחת על גבי קרקע, וע"כ צ"ל דהקרקע כל שהוא אינה מחזקת את המרגלית שהיא גדולה ממנה, דהמרגלית יוצאת קצת מהקרקע, אבל כיון שהמרגלית נמצאת ע"ג המחט חשיב צבורין על גבי קרקע אע"פ שבוטל חוץ מן הקרקע אבל מאחר שעומד על ידי המחט שעומד על הקרקע חשיב כעומד כולו בקרקע וא"כ הכי נמי כל שמוחוץ בידו הרי הוא כנמצא כולו בידו.

ואין לומר דרק לענין צבורין סגי שמונה באופן שבוטל מעל גבי קרקע, אבל לענין קנין חצר אפשר דבעינן שיהא מונח כולו בחצר, דהנה בריש"ב"א בקדושין שם וכן הש"ך בסמ"ח קצ"ח הקשו להם ד"ס דבעינן צבורין וכן היכא שלא אמר אגב וקני בעי צבורין וקשה אי בעינן צבורים באגב תיפול"ל שקונה מדין קנין חצר ולמה אצריך קניין אגב, ותירצו דנפק"מ בחצר שאינה משתמרת שמועיל באגב ואינו מועיל לקנין חצר, ומוכרח דמונה באופן שבוטל מן הקרקע חשיב כמונה בחצר לגמרי, דאי נימא דלא מהני לחצר הרי היה להם לתרץ דנפק"מ באופן זה שאינו מועיל לחצר ומועיל להיות צבורים לקנין אגב, ומבואר דחשיב כמונה בחצר גם כן.

ועוד ראיה שמעתי בשם מרן בעל אילת השחר זצ"ל, דכתיב בקרא משור עד חמור עד שה שנים ישלם, ואח"כ כתיב אם המצא תמצא בידו הגניבה, ואמרו אין אלא ידו גנו חצירו וכו' מניין תלמוד לומר בידו, ומהתם יליפינן קנין חצר, והתם איירי בשור ושה שלא נכנסים בתוך היד, ומוכח דבקנין יד לא בעינן שהכל יכנס בתוך היד אלא שכל היכא שמוחוץ ומחוץ מחמת ידו חשיב כמונה כולו בידו.

יבואר דכוונת הש"ך שקונה בחצר גם מה שהיה בחצר קודם שקנהו אלא שקונה אותו אחר שקנה החצר ולא ברגע אחד

אלא שהקצוה"ח סימן קצ"ח וסימן ר"ב הקשה כמה קושיות על הש"ך, וכתב שמצא בדבריו בשמ"ק בבא מציעא דף כ"ו בשם תוספות חיצוניות, וכבר נתבאר בגליון פרשת חוקת שהרעק"א בחידושו על ב"מ דף ט' ע"ב וכן הוא בחזו"א ב"ק סימן ג' כתבו שאין כוונת הש"ך שמה שהיה בחצירו קודם שקנהו אינו קונהו בחצר, אלא שקונהו רק אחר שקנה החצר ולא בבת אחת עם קניית החצר קניין אגב, ובחזו"א כתב דנפק"מ למי שיש לו מאתיים זוז חסר משור שיכול לקבל אלה זוז בבת אחת, אם יקנה לו קרקע ומרגלית בתוכה באגב יכול לקבלה אבל בחצר שקנהו למה שבתוכה אחר כך אינו יכול לקבלה, דמדי כשקנה את החצר זוז לו כבר מאתיים זוז, ועוד נפק"מ למוכר שדרו בזמן שהיוכל נוהג למ"ד מכורה ויוצאה יכול להקנות אגבה מטלטלין אבל בחצר אינו יכול להקנות שהרי מיד אחר קניית החצר חזרה לבעלים.

בענין מה שנתבאר שחישון בלילה בציצית יחליף בבקר ציציתו כדי שיוכל לברך על הציצית

מה שנתבאר בגליון העבר שמי שישן בלילה בציצית ואינו יכול לברך על הציצית בבקר יכול להחליף הציצית בבקר ולברך ונמצא שאינו מבטל הברכה ממנו אבל אכתי יש להעיר בזה שהרי אם מחליף הציצית ומברך נמצא שאינו מברך על הציצית שלבש מעלות השחר עד שהחליף הציצית שהרי נתחייב על לבישה זו בברכה ולא בירך עליו למש"כ בשו"ע שהלן בטליתו מברך בבקר ואם החליפו וברך על טלית קטן שלבש מעתה נמצא שהברכה אינה עולה למה שלבש מעלות השחר.

לכן נ"ר שלא יפשוט הט"ק שלבש בלילה עד שיברך על ט"ק שלובש בבקר ואח"כ יוכל לפשוט ובוה נמצא שמברך גם על הציצית שלבש מעלה"ש עד שפשוט הציצית.

אכן בתוספות חיצוניות ב"מ דף כ"ו מבואר דאינו קונה בחצר כלל כל שהחפץ היה בחצר קודם קנייתו, וזה קשה מאוד מכל קושיות הקצוה"ח בסמ"ח קצ"ח וסימן ר"ב, והחזו"א שם כתב שאי אפשר לקיים דבריו מכל קושיות הנ"ל, ויעויין בחידושי הגרש"ש בבא מציעא מש"כ בזה.

ולדבריהם שפיר קנה בקנין חצר, אלא דמטעמא אחרתא אפשר דלא קנה בחצר משום שכל שידע שנמצא בחצר ולא נתכוון לקנותו לא קנהו, כמבואר בתוספות בבא בתרא דף נד עמוד א שהקשו בהא דהמחזיק בשטרותיו של גר כדי להחזיק בקרקע הגר לא קנה גם את השטר כיון דדעתיה לא היה לקנות את השטר אלא את הקרקע, והקשו ז"ל ואין להקשות דאע"ג דאין דעתיה אשטרא אמאי אין ידו קונה לו שלא מדעתו כמו חצרו דחצר מתורת יד איתרבאי, דהא דחצר קונה לו שלא מדעתו היינו שאינו יודע אם הוא בחצרו ואם היה יודע היה רוצה לקנות אבל אם יודע ואין מתכוין לקנות לא קני, עכ"ל, ולדבריהם לא יקנה הטלית בחצר כיון שיוודע שנמצא בחצר ואינו מתכוון לקנותו.

ואין לומר שכוונתם שאם אינו מתכוון לקנות הרי זה כאומר שאינו רוצה לקנותו, דמהיכי תיתי נימא הכי שאינו רוצה לקנותו, והרי מסתבר שרוצה לקנותו אלא שלא יודע שצריך לכוון, ומכל מקום לא קנה, וא"כ הכי נמי לא קנה את הטלית.

יבואר דבדעת אחרת מקנה קונה גם בלא דעת קונה

ואפשר שקנה בדעת אחרת מקנה, דכיון שהטלית בחצירו או בידו יכול לקנות כשדעת אחרת מקנה, כמש"כ הראב"ד בבבא בתרא דף מ"א וברשב"א בגיטין דף כ' ע"ב, אלא דיש להעיר אם בעינן דעת אחרת מקנה בשעה שעושה הקונה הקניין או דסגי שדעתו להקנות אפי' שלא בשעת הקניין של חבירו, וצ"ע.

אכן ברעק"א סימן ל"ז כתב שהמוכר בהמה מבכרת לעכו"ם בכסף שנחלקו הראשונים אם קנה בהמה, ופטורה מן הבכורה, וכתב הרעק"א ז"ל אמנם נ"ל לדון דהוי משיכה מעליא דהנה הרשב"א בחידושי גיטין דף כ' ע"ב ד"ה ובה מעשה לפני החכמים מ' הקשה כי מקנה להו יקון מאי הוי הא אינהו לא ידעי דזקן מקנה להו ומאי שנא מההיא דיבמות העודר בנכסי הגר וכו' וכתב ד"ל דשאני היכא דאיתא דעת אחרת מקנה אותו ע"ש, הרי בדעת אחרת מקנה מהני הקנין אף בלי כוונה כלל, והאריך הרבה בזה, ולכאורה הרי אע"פ שיש כאן דעת מקנה מכל מקום אין כאן דעת מקנה בשעת הקניין שהרי דעתו היה להקנות לו בכסף ואפי' הכי ס"ל דסגי בהכי להקנות לו, והכי נמי אע"פ שאין דעתו בשעת מעשה סגי בהכי.

אבל בנתיבות סי' ר' ס"ק י"ד כתב שדעת אחרת מקנה מועיל רק כשהמקנה נתכוין לקנין, כמו בגיטין גבי זקן ידיע לאקניי דנתכוין המקנה לקנין, וכן ברב ענן דשקיל בידקא בארעא ובנה עליו בחזקת שלו והמוכר ראה וידע דאמרין דנתכוין ליתן במתנה בודאי, דבלא"ה לא היה קונה רב ענן, וכיון שבשעה שעשה רב ענן הקנין בקרקע נתכוין המקנה להקנות משהו"ה קנה רב ענן, ולדבריו לא יועיל דעת אחרת מקנה כאן.

ולפ"ז בנדון דידן אם יוכל להקנות טלית לחבירו בדעת אחרת מקנה תליא בשיטות הנ"ל אי בעינן דעת אחרת מקנה בשעת הקניין.

יבואר אם הנוטל טליתו של חבירו שלא מדעתו ומניחו במקומו אם צריך חבירו לכוון לקנותו מידו

אכן יש להעיר הערה זו בהא דאיתא בשו"ע סי' י"ד ס"ד דמותר ליטול טלית חבירו שלא מדעתו ולברך דניח"ל לאינש למיעבד מצוה בממוניה, וכמש"כ הט"ר דניח"ל להקנות לחבירו הטלית, וקונוהו בקניין מצד הקונה, ולכאן צ"ע דהא נסבב מכל זה חוב לבעליו דמאחר שאינו יודע שחבירו נטל הטלית ומתעטף בו בלא לכוין לחזור ולזכות בו הרי זה אינו מקיים מצוות ציצית טלית שלו, ואע"פ דחשיב שאולה לאחר ל' יום דכדידיה דמי, מכל מקום אינו מקיים בזה מצוות עשה דאורייתא.

ובכסף דעת נוטה סימן תפ"ח כתב דנמן שיוודעו שיקנהו, אבל מסתימת הפוסקים אין נראה כן, וצ"ל שקונהו בחצר בדעת אחרת מקנה, או דסגי בחצר כה"ג גם שלא מדעתו וצ"ע.

בענין מה שנתבאר שחישון בלילה בציצית יחליף בבקר ציציתו כדי שיוכל לברך על הציצית

ויש שהעירו עוד במה שכתבנו שמי לבש טלית קטן בלילה ונשאר לבוש ביום הרי זה יכול ללבוש טלית קטן אחר כדי לברך עליו לפטור את הטלית קטן שנשאר לבוש בו מבליילה, והעירו דהרי זה כלובש בגד לפטור מן המכס שנסתפק המג"א לפטור מן הציצית שאינו חשוב לבישה.

ושמעתי מגאון אחד ששאלו למרן הגרש"ז זצ"ל אם יכול ללבוש טלית קטן כדי לברך עליו לפטור הטלית קטן שלו שב אי דמי ללבוש בגד לפטור מן המכס ונהנה מן השאלה וחייך, ואמר דמכל מקום יכול לברך עליו.

בענין אם לבש הציצית בלילה בפטור אם יכול לברך על הלבישה ביום להרמב"ם שאינו מברך אלא על מעשה לבישה

שלבש בו כיון שעשייתה קיימת ואע"פ שביארנו שאינו מברך על המשך הלבישה אלא על מעשה הלבישה אפשר דסגי במעשה שנעשה בפטור כן העיריני הגאון הגדול ר' ברוך סאלאוויצקי שליט"א ראש ישיבת תורת זאב.

ולכאן תליא במה שאמרו במנחות (דף ל"ו.) ת"ר תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן כיצד היה משכים לצאת לדרך ומתיירא שמא יאבדו מניחן וכשיגיע זמנו ממשמש בהן ומברך עליהן ומבואר שהגם שהניח התפילין בפטור מכל מקום מברך

עליהן אחר כך אבל אפשר דס"ל דלילה זמן תפילין ולהכי חשיב שהניחן בחיוב ושפיר מברך עליהם, וכן מבואר בשו"ע דס"ל דלילה זמן תפילין, אבל הרמב"ם באמת לא הביא ברייתא זו דמניחן קודם עלות השחר ומברך עליהם וצ"ע.

במה שהערנו שפשוט דלשיטת הט"ז שאסור לקיים מצוות ציצית מספק אם לא יוכל לברך עליו א"כ מי שאין לו בגד של ציצית לברך עליו בבקר יצטרך לפשוט

הציצית כדי לברך עליו ביום והעירני ש"ב הגאון הגדול ר' יעקב גרינוולד שליט"א דאפשר דאע"פ שאין לעשות מצוה בלא ברכה אבל אין צריך לפשוט הציצית כדי שיוכל לברך עליו בבקר שלא חשיב אולם לא יתרום במה שלא פשט הציצית שלא מחייבים אותו להפסיק המצוה כדי שלא לבטל הברכה אע"פ שהוא חייב בברכה אבל אינו מבטל הברכה במעשה.

בדין המפריש חלה משני בצק מזה על זה אחד שכל אחד נתחייב לבדו בחלה

להפריש מזה על זה, ולא ידעתי כוונתו הרי המקפיד על עירובו אינו מצטרף לשיעור חלה אבל כל שהוא ממין אחד גם אם נעשו שני מיני חלות מפריש מזה על זה ורק אם האחד כוסמין והאחר חטים אינו מפריש מזה על זה כל שלא נבלל ביחד.

שנתבאר בעשה קוגל לטשולנט ולא הפריש ממנו חלה כיון שהוא מחלוקת הראשונים אם צריך להפריש שיוכל לסמוך על מי שרגיל להפריש על השוכחים להפריש כיון שרוב הפוסקים ס"ל שפסול מחלה והעירני חכם אחד שליט"א שכיון שמקפיד על עירובו אינו יכול

נסתלקו עניי כבוד בעברם באדם

והוא יסוד גדול שמי שיש לו מעלה והנהיג ולא העירך אותה או השתמש בה לטובה, וחלול בה היה היא נלקחת ממנו, וכמו שאמרו חז"ל בברכות דף ס"ב ע"ב אמר רבי יוסי רבבי חנינא כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם, שנאמר והמלך דוד וכן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו.

והנה אמרו בגמ' בברכות דף ר' ע"ב מאי דכתיב כרום זולות לבני אדם דברים המעלים ברומו של עולם ובני אדם מזוללים בהם. וצ"ב מהו הלימוד מה שאמרו הכתוב "ובני אדם מזוללים בהם", והרי הכתוב בא ללמדנו שהתפלה עומדת ברומו של עולם וממילא ידעין שאין לזלול בהם משום שהרי הוא עומד ברומו של עולם, ומה בא ללמדנו בזה שבני אדם מזוללים בהם.

ונראה דבא ללמדנו שלמי שמזולל בהם אינו עומד ברומו של עולם, והוא מה שהכתוב אומר כיון דהם עומדים ברומו של עולם למה אין רואים שהתפלה מתקבלת ופועלת, ועל זה אמר ובני אדם מזוללים בהם ולהכי אין התפלה פועלת כמו שבבבא פועל, וכמו שנתבאר שכל דבר שהאדם מבזה אינו מועיל לו, כמו המבזה את הבגדים אינו נהנה מהם, וכן כל אחד לפי דרגת החשבות את התפלה כן היא פועלת עליו פועלתה, וכן בכל דבר שבקדושה אם מחשיבה מאוד הרי מועלת לו כמו שמחשיבה.

בספר תפארת יהונתן להגאון ר' יהונתן אייבשיץ וצ"ל עמד במה שאמר הכתוב רק אין דבר ברגלי אעבורה מה כוונת ישראל בזה, וכי היו עוברים שלא ברגלים, וז"ל "ואם מימך נשתה אני ומקני ונתיי מחרם רק אין דבר ברגלי אעבורה", יש לכאור ע"פ המדרש דאיתא הלכו בציות נהר כי מן הארץ היה יוצאים נחלים משבט לשבט ומאוהל לאוהל עד שהאשה ההולכת לחברתה היתה הולכת בספינה, ואם כן ירא אדם, דכשיהיה כן המים ילקלוו הקרקע ויהיה מלא יאורמים וישטפו השדות, ולכן אמרו שלא ישתו מי באר ואין דבר רק ברגלי אעבורה לא בציות נהר וספינה וא"כ ליכא חשש, וע"ז השיב אדום לא תעבור בי לא מחמת לדאוג על מלחמתך כי כמוני כמוד, רק אני גובה מסים מבני כנען באשר שיישיתי הוא בקצה הארץ וברית כרותה ביני וביניהם לכל אניה אתכם לעבור בגבולי, עכ"ל.

ושמעתני בשם מור רה"י הגרמני"ל וצ"ל שאמר למנהל ת"ת שבאו אליו בעניין קבלת תלמידים מאיזה בתים לקחת תלמידים, ואמר דזה פשוט שאם האמא אינה לבושה בעניינות לא לקחת את בנה לת"ת, אלא גם צריך לבדוק אם האב מגיע בשחרית בשבת לתפלה באיחור לא לקחת את בנו, וזה מבחיל ונורא.

וכמו צריך לזהר לבוא אל התפלה בזמן, ואם זוכה לבוא קודם התפלה הרי הוא מכבד ומחשיב עבודת התפלה וזוכה שתפלתו תתקבל באהבה וברצון לפני המקום.

וכמו ששמעתי בשם הגה"צ ר' שלמה בלך וצ"ל שסיפר על ר' ישראל סלנטר וצ"ל (הודפס בספר הצדיק ר' שלמה) שהיה אחד שנפל למשכב, ובא אליו במוצאי שבת לבקר, ודיבר עמו כשעה ומחצה באמונה במה שאמרו חז"ל שהוא כפשוטו, ולבסוף אמר לו מה שאמרו חז"ל חמין במוצאי שבת מלוגמא, ושעת החמין ונתרפא, והוא כי אם מאמין בדברי חז"ל הם משפיעים עליו.

וכן אמרו בגמ' לו עלי והאמינו בי ואני פורע, ומבואר דבאלא אמונה אינו זוכה לכך רק כשאמין שהקב"ה יפרע חובותיו בזה מקיים לו הקב"ה הבטחתו.

ובספר משנת ר' אהרן למונן הגאון ר' אהרן קוטלר וצ"ל כתב שאם האדם לא יחשיב את ימי האלול, סופו כשיצטרך להם לא יוכל ליהנות מאורם ח"ו.

ונראה עוד ראייה לזה מהא דאיתא בשולחן ערוך סימן ק"פ סעיף ד' וז"ל אף על פי שמוטת לאבד פרווין שאין בהם כוית, מכל מקום קשה לעניינות, עכ"ל, ומבואר דהמזלול בפת לסוף אינו יכול ליהנות ממנו ונעשה עני.

אמנם בליקטני שפת אמת כתב על הפסוק "ויאמרו אליו בני ישראל במסילה נעלה" וקשה מה חוסיפו עתה על שליחות משה רבינו ע"ה, ומה פירוש ברגלי אעבורה, אלא במאי, ויש לומר דאיתא בהתחברך על שנתחברו לאדום נלקח מהם אהרן, וקשה כי בודאי מה ששלח משה רבינו ע"ה היה על פי הדיבור, כדאיתא אין משה רבינו ע"ה אומר כלום מפי עצמו, וגם קשה הלא כל נסיעתה היה על פי ענה, ואם כן על כרחך שליחות משה רבינו ע"ה היה על פי הדיבור והיו הולכים שם עם עניי כבוד, ולכן חזרו בני ישראל ושלחו במסילה נעלה הוא שלא בעניי כבוד, מחנה ישראל היה י"ב מיל הוא אינו במסילה, רק שהיו מרוצים לילך בלי עניי כבוד, והיינו דכתיב ברגלי אעבורה שהיו סבורין שמיאן אדום מפני קדושת עני, ועל זה נעשו כי לא היו צריכין להתרצות לילך בלי עניי כבוד, וא"ש שנסתלק אהרן עם העניינים מדה במדה עכ"ל.

ואני שמעתי בדומה לזה בשם השפת אמת באופן אחר, דהבטחה ברגלי אעבורה היה משום שכלל ישראל היו הולכים עם העניינים שהיו מיישרים ההרים וממלאים הבקעות, ופחדו אדום לתת לישראל עזר בגבולם שמא בלכתם עם העניינים יישרו העניינים את כל בתיהם וארמונותיהם, וכל ערי אדום יחרבו ויעשו שממה, ובאמת גם מחמת קדושת העניי כבוד שאינו סובל הטומאה יהא חרב ארץ אדום וכל טומאתם מוחמת העניי כבוד העובר בגבולם, ולכן אמרו ישראל ברגלי אעבורה בלא עניינים של כבוד, וכיון שריתור ישראל על עניי כבוד לכן מת אהרן ונסתלקו עניי כבוד.

מעלת התלמיד חכם והעמל בתורה

לעלות לקודש קדשים ביום הכפורים כי אם על ידי שמעיה ואבטליון שהיו אז ראשי הדור והם הרימוהו ונשאווה לואת המזריגה, ולכן השיבו לכהן גדול שלא יתנאה עליהם, כי הם עבדו עובדא דאהרן, פירוש שעיקר העבודה היום היה על ידיהם, והבן, ומבואר שכל עבודת הכהן גדול שהוא עובדא דאהרן היה על ידי שמעיה ואבטליון שהם היו ראשי הסנהדרין וגדולי התורה.

והיו דכל הרוחניות שיש בבריאה, עבודת התפילה וריבוי החסדים בא מן התורה, וכל מי שעושה חסדים נפלאים ומוסר נפשו עליה והכל מתפעלים ממסירות נפשו למען הוולת באמת כל המראה המופלא הזה הוא מבזה התורה שעמל בה הבחור ישיבה ויושב ועמל בתורה ומתפלפל בסוגיות עמומות וכגון שעמל להביק גדר ענין קבלת הנזירות ובגדר ידים שאינם מוכיחות, ובעניי בשירות כי נראה שהוא פועל דברים גדולים, מה והת"ח שלומד כבולל ועמל בתורה כראוי וכלפי חוץ אין רואים מה פועל בלמודו, אמנם האמת שכל הרוחניות בעולם תפילה ועבודה וחסד הכל בא מקדושת התורה.

וזה כוונת הגמ' דדיין הדין דין אמת לאמיתו הוא כוזה הרקיע, שמעלה זו אינה נותנת לאדם אלא מעלה זוהר הרקיע, והרבעת תורה לתלמידים אינו אלא ככוכבים, אבל התלמיד חכם בעצמו הינו מעלה העמל בתורה גדולה מכלים שהוא הולך של הבריאה שנותן את החום של כל הרוחניות של הבריאה, והיו כצאת השמש בגבורתו.

ואפשר לומר עוד בזה, דהנה איתא בגמ' מגילה סוף פרק קמא מאי דכתיב "רצוי לרוב אחיו" שפרשו ממנו מקצת סנהדרין שירד מדרגתו שהיה גדול יותר באנשי נוסת הגדולה וירד ממדרגתו משום שעסק בצרכי ציבור, אף שכל התורה בכלל ישראל הוא

איתא בגמ' בבא בתרא (דף ח'): והמשכילים ויהיו כוזה הרקיע זה דיין שדן דין אמת לאמתו, ומצדיק הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תינוקות כגון ר' שמואל בר שילת, ורבנן מאי אמר רבנא ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, וצ"ב וכי הדיין שדן דין אמת לאמתו אינו רבנן, וכי מי שאינו רבנן יכול לדון דין אמת לאמתו, וכן ר' שמואל בר שילת אינו רבנן שנוכל לומר עליו ואוהביו כצאת השמש בגבורתו וצ"ע.

עוד אמרו בגמ' סנהדרין דף צ"ט ע"ב מאי אפיקורוס מי שאומר מאי אהנו לן רבנן, לדידהו קראו, לדידהו תנו, וצ"ב וכי לא יודע מאי אהנו לן רבנן, והרי הם מרביצי תורה ופוסקי הלכות ודנים את ישראל, וע"כ דאיירי בתלמיד חכם שעמל בתורה לדעת סודה ואינו מרביץ תורה בריבוי ואינו מורה הוראות ואינו דן דיני תורה, וע"ז אמרו חז"ל שמי שאומר מאי אהנו לן רבנא הוא אפיקורוס. וכבר נתבאר בגליון הקודם בשם ספר עבודת ישראל להגמ"ד מקוויני שכתב בסדר יו"ה על מה שאמרו בימא (עא): תנו רבנן מעשה ככהן גדול אחד שיצא מכיבת המקדש הוה קא אולי כולי עלמא אבתריה, כד חזינורו לשמעיה ואבטליון דהוה קא אתי שבקוה לדידה ואולו לבתר שמעיה ואבטליון, לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאפסורי מיניה דכהן גדול, אמר להן יו"ה בני עממיא לישלם, אמרו ליה ייתן בני עממיא לישלם דעבדו עובדא דאהרן וצ"ע.

ליתי בני אהרן לשלם דלא עבדי עובדא דאהרן, ופירש רש"י דעבדי עובדא דאהרן רודפי שלום עיין שם. והדבר תמוה מאי שנא דנקט בלשונם המדה טובה ההיא יותר מכל מעשים טובים שהיו בהם נגד הכהן שהיה בימיהם שהיה בו איזה צד קנאה ושנאה, וכתב ליישב וז"ל ונראה לומר כי מסתמא הכהן שהיה בימי שמעיה ואבטליון בבית שני לא היה כל כך כהוגן, ומסתמא לא זכה

לע"נ ר' יעקב צבי ז"ל בן יבדלרש"א ר' שלמה נחמיה שליט"א